HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיבור: ועל הזאה שבשעת מלאכה. שלא יהא חיבור. הלכך חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה כלל: **לחין מחמת עצמן.** מחממות טפי מלחין מחמת משקין שנופלין עליהן משיבשו: ה"ג **מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה: ממרטא דביני אטמי.** מצמר הנמרט מבין ירכותיה של בהמה שהוא מלא זיעה והוא לח מעצמו. להכי קרי ליה מרטא דלאו בר גיזה הוא: **מתני' נעורת.** דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין אריסט"ש: **נסורת.** שמנסרים הנגרים מן העצים: **ובפירות.** כגון חטין וקטניות: **כנפי יונה.** נולה: **גמ' שלא יפיח.** שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: **שלא יישן בהן.** שמא יפיח או ירלאה קרי. אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים נקייס בהפחה שיכולין להעמיד עצמן: **יעקרו אם מוחו.** שהוא תחת התפילין. יעקרו לשון ניקור עינים[ט]: **קסדור.** מניסטרל"ל שהיה ממונה על כך: **כנפי יונה.** כדמפרש לקמיה מפני שהם מלות והם מגינין לישראל והויא להם ככנפים ליונה שהיא נמשלת ליונה והמלות ככנפים: **כנפיה מגינות עליה.** מן הלנה ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש גפיה מה שאין כן בשאר עופות: **הרי הוא כזבל.** דמוסיף הבל: **מתני' שלחין.** עורות כמו והפשיט[ט] תרגום וישלח: **ומטלטלין אותן.** בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן דחזו למזגא עלייהו: **ואין מטלטלין אותן.** דמוקלות הן לטוות ולארוג: **כילד הוא עושה.** שטמן בהן כילד יטול קדרתו הואיל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: **נוטל ריסוי.** של קדרה שיש תורת כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא איכפת לן דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות קדרה: **רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על גדה ונוטל.** כשבא ליטול הקדרה מטה הקופה על גדה: **שמא יטול.** הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך גומא שישבה בהן ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: **נוטל ומחזיר.** בגמרא[ט] מפרש לה: **גמ' שלחין של נעה"ב הן.** דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי וחזי למזגא עלייהו: **אבל של אומן.** שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אותן: שלחא

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. פירש"י דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדס קתמר דהוי חיבור לטומאה משום דאבל לא להזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בכסות לחה כו'. נראה דרבי אושעיא פליג אמתני': **כאלישע בעל כנפים.** [א]להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו גם בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר[ב] ואין תימה על מה שמלוה זאת רפויה בידיו[ג] שגם בימי חכמים היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קנ.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דרשאי השנה (דף י.) פושעי ישראל בגופן[ד] קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי באותן שעושין מחמת מרד ומבזין המצות ושוחקין ברלועה שבידם ובראשם[ה] כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין[ו] והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין[ז] נמנעו מלעשות מצוה[ח] אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין[ט] וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ס אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך וע"ע שם: **אביי אמר שלא יפיח בהן.** שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונטר' אבל לא חיים שמא ישן דאע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משינה ורבא מצריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזנו השינה שלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה דאסור לישן בהן כדתניא בפרק הישן (סוכה כו. ושם) דאסור לישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת עראי:

שלא יישן בהן. משום שלא יפיח בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש[ט] כדאמר בפ' הישן (ג"ז שם:) דל"ר יוסי ילדים לעולם חולנין מפני שרגילין בטומאה ופריך ליתא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן שמא יבאו לידי הרגל דבר אבל משום קרי לא בעי למיסר: **נטלם מראשו.** ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ושם) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור היינו משום דבשיעור ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום[י] אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה מגינות עליה.** אור"י דאמרינן במדרש[כ] כל העופות כשהן יוגעין ויגוחין ע"ג קלע והיונה בשעה שהיא יוגעה פורחת באחת ויגוחת באחת: **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** הא דאמר בפ"ק דבילה (דף יח.) נותנין העור לפני הדורסן להתירו סופן משום תחילתן פי' כדי שיאחוז לצורך יו"ט אבל עור דמעבר יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קטז:)[יא] קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אלא בשר אשר פירש"י בפרק כל כתבי (ג"ז שם)[כ] דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דבילה נמי מיירי בעור בהמה דקה[ב] והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קנ.) פורסין עור גדי על גבי התבה[ג] כו' צריך לומר לפי' דמיירי כשיחדו לישיבה *ור"ת מפרש דהכא מיירי בישנים[ד] דחזי למזגא עלייהו[ט] והתם נלחין[ט]:

אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא

מסורת הש"ס

א) [כרי"ף וכלא"ש ליתא], ב) [לקמן קנ., ג) [עי' תוספות בבא מבציא י: ד"ה אלא], ד) [ברכות נג: ע"ש גיטין מה. סנהדרין לה. לקמן קנ.], ה) [לקמן נח:], ו) [נ"ב במדבר טז], ז) [ויקרא לז], ח) [לקמן נ:], ט) [ועי' ירושלמי פרק היה קורא הלכה ד], י) [כרפ סדר לך לך פרשה לט], כ) בד"ה בתרתי פליגי,

גליון הש"ם

תוס' ד"ה טומנין בשלחין וכו' ור"ת מפרש. עי' זמחיס דף נג ע"ב תוס' ד"ה מנין בסה"ד:

מוסף רש"י

ינקרו. פורי"ר בלע"ז, לשון (משלי ל) יקרוה עורבי נחל, ולשון (במדבר טז) תנקר לא עצלה (לקמן קל.). **את מוחו.** שבגגד תפילין (שם). **כנפיה מגינות עליה.** אינה נלחמת מחרטומים אלא בכנפיה (שם). **הרי הוא כזבל.** דמוסיף הבלא ואין טומנין בה אפילו מבעוד יום (לקמן נא:).

רבינו חננאל

וגזרו שאם נטמא האחד שלא בשעת מלאכה, נטמא גם האחר בכל מקום שהוא. ודוקא אם הן מחוברין עדיין משום טומאה שבשעת מלאכה. וגזרו נמי על הזאה שאם יזה על האחד אפילו בשעת מלאכה לא נטהר האחר אע"פ שהוא מחובר עמו, משום הזאה שלא בשעת מלאכה, פי' אם יראה שהזה בשעת מלאכה על האחד ונטהר גם האחר, יטהר הוא כשיזה על האחד אפילו השני שלא בשעת מלאכה. פי' מירטא דביני אטמא, (העמר) [הצמר] שבין הירכות של בהמה כיון שתמיד השתנתה שותת בין יריכותיה יש בו לחלוחית לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו עושה מאותו צמר כסות יש בו לחלוחית. תפילין צריכין גוף נקי. קי"ל כרבא דאמר שלא יישן בהן. ר' יהודה אוסר. אוקימנא בנעורת. טומנין בשלחין ומטלטלין אותן. פירוש שלחין, עורות גלושין שנגזז צמרן ועדיין לא נעבדו.

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
יב ב מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח טוש"ע או"ח סימן רמז סעיף ג:
יג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע או"ח סימן לז סעיף ב ג:
יד ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
טו ה מיי' פ"ד מהלכות שבת שם ופכ"ו הל' יב סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רנט סעיף ח:

תורה אור השלם

1 אם תִּשְׁכַּבוּן בֵּין שִׁפְתָּיִם כְּנַפֵּי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ:
תהלים סח יד

לעזי רש"י

אריישטי"ש. נעורת. מניטרא"ל [מניישטרי"ל]. פקיד, שוטר.

מוסף תוספות

א. למניח תפילין בעלמא קאמר שצריך שיהא נקי בגופו כאלישע וכמו שמפרשי אביי ורבא. תוס' הרא"ש. ב. מהפחה ומשינה. תוס' הרא"ש. ג. בדור הזה. תוס' הרא"ש. ד. כגון. תוס' הרא"ש. ה. שמגונות עליו. תוס' ר"ת ח. ד"ה קרקפתא. ו. אבל אם יראה להניח משום דבענין גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו' והוא דואג כל שעה שמא לא יוכל ליזהר לשמרה בטהרה ובקדושה, הא ודאי אין עליו דין פושעי ישראל בגופן. תוס' ר"ת ח. ד"ה קרקפתא. ז. שמראין עצמן כחסידים. תוס' הרא"ש. ח. ומחמת זה רפויה היא בידם. תוס' הרא"ש. ט. דבעל קרי אינו אסור בהן. רשב"א. י. [ד]במה שנוטל התפילין מראשו אינו נראה כגרי. תוס' הרא"ש. יא. גבי מפשיטין את הפסח עד החזה'. תוס' זמחיס נג: ד"ה מנין. יב. כי ההיא דכל כתבי דגבי פסח. תוס' זמחיס נג: ד"ה מנין. יג. דמגדל, מפני שהוא כמחרך, דאלמא עור גדי בר טלטול הוא. ריטב"א לקמן קנו: ד"ה אמר רב אשי. יד. ואפי' דבהמה דקה. הגא"ש. טו. וכו דרך העולם להטמין. ריטב"א לקמן קנו: ד"ה אמר רב אשי. טז. שהופשט היום. ריטב"א לקמן קנו: ד"ה אמר רב אשי. [ד]לא חזו למיזגא עלייהו. הגא"ש. ולפר"ת את"ש [ההיא דפורסין עור של גדין]. דמיירי ביבשין כי [הכא]. תוס' זמחיס נג: ד"ה מנין.